

MÀSTER EN ENSENYAMENT D'ESPANYOL I DE CATALÀ
COM A SEGONES LLENGÜES

TREBALL FINAL DE MÀSTER

***MAI NEVA A CIUTAT: UNA PROPOSTA DIDÀCTICA
PER A LA INTRODUCCIÓ DE LA VARIETAT
BALEAR EN L'ENSENYAMENT DE CATALÀ COM A
L2***

Autora: Ruth Vela Serra

Tutora: Blanca Palmada Félez

Curs: 2021-2022

Índex de continguts

1.	Conceptes bàsics: llengua, variació lingüística, varietat lingüística, llengua estàndard.	3
1.1	Llengua	3
1.2	Variació i varietat lingüística	3
1.3	Llengua i dialecte.....	4
1.4	Llengua estàndard.....	5
2.	Les varietats geogràfiques en l'àmbit de la llengua catalana	6
3.	La importància d'ensenyar les varietats geogràfiques a les aules de català com a L2..	8
3.1	La competència sociolingüística	9
3.2	La possibilitat de comunicació amb tota la comunitat catalanoparlant	11
3.3	Interès filològic i cultural	12
3.4	El foment d'una actitud positiva envers la diversitat lingüística	13
4.	Com s'han d'introduir les varietats lingüístiques en les classes de llengua estrangera?	15
4.1	Proposta d'Andión Herrero i Gil Burmann (2013).....	15
4.2	Proposta de Flórez (2000)	17
4.3	Proposta de Cassany (1993)	18
5.	Què s'ha fet anteriorment en aquest àmbit?.....	21
5.1	Proposta 4cats - Institut Ramon Llull	21
6.	La nostra proposta.....	22
6.3	Mai neva a ciutat	24
6.3.1	Seqüència d'activitats 1 - Les tornades mai no són fàcils.....	47
6.3.2	Seqüència d'activitats 2 - Un somni ben estrany.	49
6.3.3	Seqüència d'activitats 3 - Retrobaments especials.	50
6.3.4	Seqüència d'activitats 4- Un petit accident.	52
6.3.5	Seqüència d'activitats 5 - Llocs alegres, llocs tristos.....	53
6.3.6	Seqüència d'activitats 6 - Una trucada inesperada.	55

1. Conceptes bàsics: llengua, variació lingüística, varietat lingüística, llengua estàndard

1.1 Llengua

L'Institut d'Estudis Catalans (2016) defineix llengua com a “sistema de signes orals, reflectit sovint en un codi escrit, que serveix bàsicament per a la comunicació”. En una altra de les accepcions, aquest diccionari recull que la llengua és un “conjunt de regles subjacents a tot acte de parla, que afecta els diversos components d'un sistema lingüístic”.

Així i tot, la llengua, a més de ser un sistema de signes i d'actuar com a mitjà de comunicació entre els humans, també compleix un paper identitari en les societats. La llengua funciona com a marcador d'identitat individual, juntament amb altres com ara el gènere, la cultura, l'edat, etc. Això no obstant, també actua com a element de pertinença a un col·lectiu o a una comunitat amb la qual compartim el mateix codi. A través de la llengua podem conèixer si una persona pertany o no a determinat grup, així com esbrinar una part de la seva identitat.

1.2 Variació i varietat lingüística

La variació és un aspecte inherent a totes les llengües del món. La llengua no és una realitat homogènia i uniforme, sinó que està formada per diverses varietats lingüístiques. La variació afecta tota la comunitat lingüística, perquè són els parlants, de manera individual i de manera col·lectiva, els qui formen i utilitzen les diverses varietats de la llengua.

Les varietats lingüístiques, que existeixen dins una mateixa llengua que les abraça totes, poden classificar-se segons dos criteris generals: aquelles que varien en funció de la situació lingüística en què es produeix la comunicació i aquelles que depenen de l'origen de l'usuari o parlant.

Les primeres fan referència a les varietats diafàsiques o registres, dintre del que es coneix com a variació estilística, que són les varietats que fa servir un parlant segons la situació

comunicativa en què es troba. És a dir, un parlant pot adaptar la manera de parlar mitjançant els seus recursos lingüístics en funció de diversos factors: qui és el receptor de la comunicació, en quin context té lloc aquesta, quina és la finalitat que cerca el parlant o quin és el tema de la interacció comunicativa. Depenent de tots aquests factors, el parlant adequa el seu discurs a un registre o varietat difàsica concreta, que pot ser més o menys formal.

D'altra banda, trobem les varietats que depenen de la procedència de l'usuari, que anomenem varietats dialectals o dialectes. Aquestes varietats es poden classificar en tres subgrups: les varietats geogràfiques o geolectes, que depenen de l'origen geogràfic del parlant; les varietats històriques o generacionals, que depenen de l'època en què ha viscut el parlant i, finalment les varietats socials, que varien en funció del grup social al qual pertany l'usuari.

Per tant, tots els parlants o usuaris de la llengua utilitzen una determinada varietat geogràfica, històrica i social. A més a més, anomenem idiolecte la manera individual de parlar de cada usuari, que ha estat configurada pel seu origen geogràfic, la seva procedència social i generacional, així com els seus antecedents o el seu bagatge (si té familiars procedents d'altres zones geogràfiques, si ha viscut en diversos llocs, si ha rebut ensenyament o no, etc.).

1.3 Llengua i dialecte

La llengua i el dialecte comparteixen una relació molt estreta. Malgrat tot, la diferenciació entre aquests dos conceptes és una qüestió que ha generat i que encara genera debat i discussions en el camp de la filologia i la lingüística.

La frontera entre el que és una llengua i el que és un dialecte no té uns límits evidents i és que, en realitat, aquesta frontera es deu sovint a factors socials i polítics, i no pas a factors lingüístics. Tot i així, s'apel·la a la intercomprensió entre parlants com a criteri per a establir si es tracta d'un dialecte o d'una llengua. Així, si la comprensió resulta difícil o impossible, es tracta de

llengües diferents i, si hi ha un alt grau de comprensió, direm que són dialectes. Això no obstant, aquest criteri no és sempre aplicable i les llengües escandinaves en són un exemple ben clar.

D'altra banda, cal tenir en compte que tota varietat és al mateix temps una llengua i un dialecte. Moll va dir «és llengua si es considera com un sistema de signes orals d'evolució històrica ben caracteritzada, en relació amb un altre sistema que té característiques essencialment diferenciadores; és dialecte si es considera com un sistema de signes orals que no es distingeix sinó accidentalment d'un altre, amb el qual, per tant, forma una mateixa llengua o idioma. Així, podem dir, per exemple, que el castellà de Burgos és una llengua si es compara amb el francès de Bordeus o de Lyon, però és un dialecte si es compara amb el castellà que es parla a Santander o a Cuenca. Anàlogament, el mallorquí és una llengua si el miram en relació al castellà, al francès o a l'italià, i és un dialecte si el consideram en les seves peculiaritats respecte al gironí o al valencià» (Moll, 1978, citat a Veny, 1984).

1.4 Llengua estàndard

La llengua estàndard és una varietat més que forma part de la llengua. Es tracta d'una varietat supradialectal que té com a funció principal actuar com a model lingüístic de referència per a les altres varietats i facilitar la comprensió entre tots els parlants de la llengua. Bibiloni (1998: 165) afirma, sobre l'estàndard: "la funció primària és actuar com a model de referència per a les actuacions lingüístiques, car aquestes, com tota l'activitat social, necessiten ajustar-se a normes, i, com tota activitat social, són objecte d'avaluació per part dels altres individus. L'estàndard discrimina allò que és considerat vàlid i allò que és considerat no adequat, o allò que és requerit d'un punt de vista neutre i global de la llengua i allò que és propi d'un ús local només vàlid col·loquialment".

Per bé que la varietat estàndard està formada per elements que cerquen apropar totes les altres varietats i aglutinar-les, sovint se l'identifica amb una varietat dialectal determinada. La varietat que es contempla com a estàndard sol ser aquella que és preferent per raons d'extensió geogràfica, de domini cultural i de poder econòmic. En el cas del català aquesta variant correspon al català central.

Tot i això, l'estàndard del català té diverses modalitats, és a dir, els parlants poden fer servir alguns trets opcionals segons el territori d'on provenen. Això significa que l'estàndard admet algunes formes lingüístiques pròpies d'altres varietats, sempre que aquestes no impedeixin la comprensió entre parlants, com per exemple alguns trets morfològics (absència de la desinència en la primera persona del singular) o vocabulari prou conegut (*al·lot, nen, xiquet*).

2. Les varietats geogràfiques en l'àmbit de la llengua catalana

El domini lingüístic del català comprèn diversos territoris: el principat de Catalunya, la Catalunya Nord, la major part del País Valencià, les Illes Balears i Pitiüses i la població de la ciutat de l'Alguer, a l'illa de Sardenya. Malgrat la unitat de la llengua catalana, existeixen algunes diferències lèxiques, fonètiques i morfològiques entre aquestes diverses zones.

Tradicionalment, els dialectòlegs han dividit les diverses variants de la llengua catalana en dos grans blocs: l'oriental i l'occidental. La diferència principal entre aquests dos grans blocs és l'articulació dels sons vocàlics. A més, cadascun d'aquests blocs es divideix al mateix temps en altres subdialectes.

Així doncs, trobem que hi ha sis dialectes agrupats en els dos blocs principals:

Bloc oriental: rossellonès o septentrional, central, insular o balear, alguerès.

Bloc occidental: nord-occidental, valencià o meridional.

ELS DIALECTES CATALANS

Mapa extret de: Mapes per a l'estudi de la llengua catalana (1989: 6)

Això no obstant, la realitat és que les fronteres entre els dialectes no són evidents, atès que hi ha zones de transició i els trets lingüístics es barregen i s'alternen en les diverses variants. Per aquest motiu, és molt fàcil de trobar elements lingüístics d'un dialecte que es distancien dels dialectes amb què comparteix fronteres o que són més propers, però que són comuns a altres dialectes més allunyats. Així, mentre que a Mallorca es diu *blat de moro* a Formentera es diu *dacsa*, paraula que també s'empra en algunes variants del valencià.

3. La importància d'ensenyar les varietats geogràfiques a les aules de català com a L2

La llengua, com hem explicat més amunt, no és homogènia, sinó que està formada per diverses varietats lingüístiques. La nostra posició és que aquestes variants s'haurien d'incloure en l'ensenyament de català (o de qualsevol llengua) com a L2 per diverses raons que exposarem i desenvoluparem en els apartats següents.

En primer lloc, ensenyar les diverses variants d'una llengua estrangera és rellevant perquè forma part de la competència sociolingüística dels alumnes. Així ho estableixen autoritats com el Consell Europeu o la Generalitat de Catalunya.

En segon lloc, perquè les persones que estudien o aprenen una llengua estrangera ho fan principalment amb la intenció de poder comunicar-se amb la comunitat que parla aquesta llengua. Conèixer les diverses variants proporciona als alumnes la capacitat de comunicar-se de manera efectiva amb un major nombre de parlants de la llengua que estudien.

Finalment, perquè conèixer les varietats d'una llengua és un instrument ideal per a fomentar una actitud de tolerància i respecte envers la diversitat lingüística, així com per a superar els prejudicis lingüístics basats en la ignorància.

3.1 La competència sociolingüística

Dell Hymes va plantejar per primer cop que la competència lingüística no era suficient per a adquirir una segona llengua de manera efectiva, atès que no tenia en compte el context sociolingüístic. Hymes (1972 citat a Centro virtual Cervantes) assegura que els enunciats no només han de ser gramaticals, sinó que han de ser adequats i acceptables en el context en què s'utilitzen. Amb altres paraules: conèixer les regles gramaticals no és suficient per a conèixer i parlar una llengua, sinó que s'ha d'actuar respectant les normes d'interacció de la comunitat que la parla.

Per aquest motiu, Hymes va proposar el terme “competència comunicativa” que inclou el significat social i referencial del llenguatge, és a dir, no només es refereix a l'adequació gramatical dels missatges, sinó també si aquests són o no adients en un determinat context.

Aquest concepte de competència comunicativa ha estat complementat per diversos autors, entre ells Canale (1983, citat a Centro virtual Cervantes), que va proposar quatre subcompetències que conformen la competència comunicativa: la competència gramatical, la competència sociolingüística, la competència estratègica i la competència discursiva.

Més endavant, Bachman (1990, citat a Centro virtual Cervantes) va aprofundir en aquest tema perquè va dividir les competències en dues categories: la competència organitzativa i la competència pragmàtica. La competència pragmàtica inclou l'ús del llenguatge per a expressar les diverses funcions comunicatives (competència il·locutiva) i per a adequar-se al context (competència sociolingüística). Dintre d'aquesta darrera competència s'inclouen diversos aspectes com ara la sensibilitat per a reconèixer les diverses varietats geogràfiques i diafàsiques, i l'habilitat d'entendre les referències culturals.

La contribució més recent a la descripció de la competència lingüística és la proposta del Consell d'Europa (2003). El Marc Europeu Comú de referència per les llengües distingeix tres

competències, que alhora es divideixen en subcompetències: la lingüística, la pragmàtica i la sociolingüística.

La competència sociolingüística comprèn les habilitats i coneixements necessaris per a tractar la dimensió social de la llengua i està formada per diversos aspectes: marcadors lingüístics de relacions socials, normes de cortesia, expressions de saviesa popular, diferències de registre i varietats i accents. Sobre aquest darrer aspecte, el MECR (2003) especifica que la competència sociolingüística inclou també l'habilitat de reconèixer indicadors lingüístics referents a la classe social i la procedència geogràfica, entre d'altres.

A més a més, al MECR (2003: 153) també es recull que:

Les comunitats lingüístiques europees no són totalment homogènies. Les diferents regions tenen les seves peculiaritats lingüístiques i culturals [...]. El reconeixement d'aquests trets dialectals dona, per tant, indicis significatius de les característiques dels interlocutors. Els estereotips tenen un paper molt important en aquest procés [...] Abans d'adoptar les formes dialectals haurien de ser conscients de les seves connotacions socials i de la necessitat de coherència i consistència.

Per tant, aquesta institució declara que els estudiants haurien d'aprendre les varietats geogràfiques, però també ser conscients de les connotacions socials i dels estereotips inherents a aquestes varietats.

D'altra banda, trobem que, pel que fa a l'ensenyament de català com a L2, la Generalitat de Catalunya va elaborar unes programacions específiques per als nivells bàsic, elemental, intermedi i de suficiència, agafant com a model el Marc europeu comú de referència per a les llengües.

En aquesta programació, apareix la competència sociolingüística en forma de continguts socioculturals. Entre d'altres, es proposa la introducció de les diverses varietats geogràfiques a

partir del nivell intermedi. Concretament, es planteja la divisió del català en els dos blocs dialectals i l'ensenyament dels trets fonètics, lèxics i gramaticals més significatius de la varietat balear, central, del valencià i del nord-occidental.

3.2 La possibilitat de comunicació amb tota la comunitat catalanoparlant

Una altra de les raons per les quals és essencial que els estudiants de català tinguin accés a les diverses variants de la llengua és la possibilitat de contacte amb parlants d'aquestes variants al llarg de la seva vida. Això pot ocórrer a través del contacte directe amb parlants per motius de turisme o laborals, o bé per mitjà de documents audiovisuals i cançons. Val a dir que també poden trobar altres variants tant a les xarxes socials com a pàgines d'internet, on el català és entre les deu i les quinze llengües més actives (Bel et al, 2012).

Pel que fa als estudiants de català fora del domini lingüístic, ens sembla adient d'esmentar l'estudi de Tudela-Isanta et al (2020) que va investigar les característiques dels estudiants de català en aquests contextos. Per tal de fer-ho, l'estudi va comptar amb cent noranta quatre informants matriculats a quatre universitats estrangeres. Aquesta investigació exposa que un 68,1 % dels estudiants va declarar que havia estat en un territori de parla catalana abans de començar a estudiar la llengua. D'aquest percentatge, un 40% havia estat a Catalunya, un 21,4% al País Valencià i un 10,7 % a les Illes Balears.

Aquest mateix estudi indica que un 12,4 % dels estudiants enquestats havia decidit aprendre català amb el motiu d'un futur desplaçament a territoris de parla catalana. És probable que aquests aprenents es desplacin a territoris diversos, amb varietats diverses o que en aquests territoris es trobin en algun moment amb parlants d'altres variants, per la qual cosa ens sembla necessari que hi estiguin familiaritzats.

D'altra banda, una altra oportunitat d'aquests estudiants d'entrar en contacte amb les diverses variants del català són les estades lingüístiques de l'Institut Ramon Llull. Aquesta institució organitza estades lingüístiques en diversos territoris de parla catalana destinades a estudiants de català en universitats estrangeres o de la resta del territori espanyol. Les estades s'ofereixen a Catalunya, a València i a la ciutat de Palma, a les Illes Balears. Segons la Memòria de l'Institut Ramon Llull de l'any 2017, van participar en l'estada a Palma disset estudiants procedents d'onze països: Alemanya, Hongria, Israel, Itàlia, Mèxic, Polònia, Portugal, Regne Unit, República Txeca, Rússia i Sèrbia. En aquestes estades s'ofereixen cursos de llengua així com activitats de cultura i lleure.

3.3 Interès filològic i cultural

Un altre punt a favor de l'ensenyament de variants és l'interès filològic i cultural dels aprenents. Segons l'estudi de Tudela-Isanta et al (2020) un 82,1 % dels alumnes enquestats fora del territori de parla catalana provenen de graus relacionats amb les llengües. Per aquest motiu, podem pressuposar que si els estudiants provenen d'un grau en llengües o lingüística, és molt probable que tinguin una bona disposició i interès envers l'estudi de la variació lingüística.

A més a més, entre els motius d'aquests estudiants per a aprendre català destaquen:

- 16,9% - aprendre llengües estrangeres en general.
- 15,1% - interès per la cultura i la política catalanes.
- 13,8% - interès per la llengua catalana.

Considerant que un 15,1% dels estudiants s'interessen per la cultura i la política catalanes, podem defensar que les varietats lingüístiques formen part del patrimoni cultural d'una llengua i a més, poden servir com a mètode d'introducció dels elements culturals de la comunitat.

Pel que fa a aquest punt de vista, ens sembla interessant d'esmentar el treball de Ferreira (2014) en el qual defensa que les varietats lingüístiques poden ser una porta d'accés a la cultura. Aquesta autora remarca que els elements culturals estan molt presents en les classes de llengua estrangera i posa l'exemple de la cultura andalusa a les classes d'ELE. Això no obstant, aquests elements culturals no solen anar acompanyats de la introducció de varietats lingüístiques, és a dir, no s'aprofita la variant andalusa per a parlar de les tradicions i del folklore andalús, per exemple.

3.4 El foment d'una actitud positiva envers la diversitat lingüística

Les actituds lingüístiques són predisposicions, que poden ser de caràcter favorable o desfavorable, envers una llengua o una varietat lingüística i que estan basades en creences. Aquestes actituds es fonamenten en criteris extralingüístics, atès que és científicament impossible establir que una varietat és més vàlida que una altra. "Així, l'actitud davant una varietat lingüística no està condicionada per l'estructura particular d'aquesta ni per les semblances o diferències estructurals que pugui haver-hi entre aquesta i qualsevol altra. És un tret, o trets, assumits convencionalment en una societat el que comporta una reacció positiva o negativa enfront d'una determinada varietat" (Solís Obiols, 2001: 72).

Les actituds lingüístiques no són innates i, per tant, es poden aprendre, així com també és possible modificar-les, canviar-les o reforçar-les. Si tenim en compte aquesta consideració, entendrem la importància que els docents de segones llengües presentin les varietats lingüístiques a les aules des d'una perspectiva d'igualtat i de respecte per tal que els aprenents desenvolupin actituds favorables envers aquestes varietats. Segons Vázquez (2008): "Las actitudes no se heredan sino que se transmiten y es precisamente en el proceso de socialización que tiene lugar entre las paredes del aula donde los valores, creencias y convicciones encuentran un caldo de cultivo privilegiado."

És un fet que els prejudicis lingüístics cap a les diverses varietats existeixen dins de la comunitat catalanoparlant, en són exemples les afirmacions següents: “Els mallorquins parlen tancat”, “A Lleida parlen molt pagès”, “El valencià no és català”. Així doncs, és molt probable que els aprenents de català que es troben dins del territori lingüístic tinguin ja formada una actitud respecte de les diverses varietats lingüístiques o que hagin après prejudicis lingüístics com els que hem esmentat. Per aquest motiu, resulta fonamental que els professors de català com a segona llengua presentin les varietats a l’aula i, sobretot, que ho facin promovent una actitud de respecte. Si es fa de la manera adequada, la introducció de les varietats pot contribuir a eliminar aquestes concepcions equivocades sobre els dialectes.

En el cas de l’ensenyament de català fora del territori lingüístic, es fa encara més rellevant aquest aspecte, perquè és més probable que els estudiants no hagin desenvolupat encara cap actitud negativa o prejudici lingüístic sobre alguna de les varietats del català. Al cap i a la fi, les actituds lingüístiques són concepcions basades en creences i, per tant, són difícils de canviar. Si des d’un principi els aprenents reben la idea que totes les varietats lingüístiques són igualment vàlides i que cal respectar-les, és més probable que es sensibilitzin i adoptin una actitud positiva.

L’ensenyament de les varietats a les classes de català com a segona llengua, a banda de familiaritzar els aprenents amb la diversitat lingüística, evita la creació o l’expansió de prejudicis lingüístics. És important esmentar també que la reflexió sobre aquests tòpics (prejudicis, diversitat, actituds lingüístiques) és imprescindible quan es fa des d’una llengua, el català, que en molts casos encara presenta l’estatus de subordinada (Junyent, 2013).

Seguint amb aquesta línia, l’ensenyament de les varietats pot ser útil a l’hora de sumar esforços per a desdibuixar els prejudicis que afecten la unitat de la llengua catalana. La cohesió de la

comunitat catalanoparlant és essencial per a la supervivència de la llengua i no hi ha millor manera de promoure aquesta col·lectivitat que a través de l'educació i l'ensenyament.

4. Com s'han d'introduir les varietats lingüístiques en les classes de llengua estrangera?

4.1 Proposta d'Andión Herrero i Gil Burmann (2013)

Una proposta per al tractament de les diverses varietats lingüístiques és el model que ofereixen Andión Herrero i Gil Burmann (2013). L'estudi està enfocat en l'ensenyament d'espanyol com a segona llengua, però creiem que el model que proposen aquestes dues autores és perfectament aplicable a l'ensenyament de llengua catalana.

Aquestes dues autores defensen que l'ensenyament de la segona llengua ha d'ésser una suma de tres variants: l'estàndard, la variant preferent i les variants perifèriques. La variant estàndard és la que s'associa a l'escriptura, perquè és el mitjà en què més apareix aquesta variant, a la correcció, a la cultura i, per tant, als parlants que compten amb reconeixement social i accés a la cultura i, finalment, al prestigi, com a conseqüència de raons històriques i del poder econòmic i cultural de determinats països o regions.

En segon lloc trobem les varietats: la preferent i les perifèriques. La primera és la varietat de llengua que el professor tria perquè sigui la central en el curs, és a dir, aquella a la qual pertanyeran les mostres de llengua que s'ofereixin als aprenents i els enunciats dels exercicis, així com la majoria dels texts, tant orals com escrits. Per a elegir la varietat preferent s'han de tenir en compte diversos aspectes: la naturalesa del curs (quins en són els objectius, a qui va dirigit), si el context és de segona llengua (immersió lingüística) o de llengua estrangera (fora del territori on es parla la llengua) i si es tracta d'un curs de llengua general o bé amb finalitats professionals.

Si el context d'aprenentatge és en la mateixa zona on es parla la llengua (entorn homosiglòtic), serà la varietat d'aquest territori la que es configuri com a preferent. En canvi, si és un entorn heterosiglòtic (fora de la comunitat on es parla la llengua), la varietat preferent dependrà de les necessitats i els objectius dels aprenents.

En el tercer pas d'aquest model, trobem les varietats perifèriques. Segons Andi3n Herrero i Gil Burmann (Andi3n Herrero, Gil Burmann: 56), "El conocimiento y contacto con realizaciones de la lengua que no pertenecen al modelo concreto que se le presenta al aprendiz para su imitaci3n productiva le compensar3 vaci3s de informaci3n lingüística pasiva que le permitir3 acceder a hablantes procedentes de otras zonas geogr3ficas, y por ende, a su diversidad dialectal."

Pel que fa a la manera d'introduir aquestes varietats perifèriques en l'ensenyament, les autores asseguren que s'han d'aplicar determinats criteris per a seleccionar-les i per a decidir en quin moment s'han d'introduir. Els requisits que proposen Andi3n i Burmann són els següents:

- 1- *Ser suficientment perceptibles per a l'aprenent*, és a dir, identificar els trets lingüístics no ha de suposar que l'estudiant tingui coneixements filològics, sin3 que han de ser perceptibles per a un usuari de la llengua.
- 2- *Ser rendibles perquè mereixin l'adquisici3 activa o passiva*. El que significa aquesta afirmaci3 és que els trets haurien de ser prou significatius, que puguin suposar un obstacle per a la comunicaci3 si no es coneixen.
- 3- *Tenir una àrea o territori de validesa i vigència prou ampli per a justificar que formi part de l'input al qual s'exposa a l'aprenent*. És a dir, no s'haurien de presentar varietats molt reduïdes pel que fa al nombre de parlants o zones de parla.

4.2 Proposta de Flórez (2000)

Óscar A. Flórez Márquez es va proposar de respondre a la pregunta de quin espanyol s'ha d'ensenyar i de com i quan s'han d'ensenyar les diverses varietats d'aquesta llengua.

L'autor defensa que per tal que l'aprenent d'espanyol assoleixi una competència estàndard de la llengua ha de poder tenir accés i ser exposat a les diverses varietats de la llengua. D'aquesta manera, l'aprenent serà capaç de comunicar-se amb els parlants d'altres varietats quan hi tingui contacte. Per tant, el repte que existeix és el de seleccionar aquelles diferències o trets lèxics, semàntics i sintàctics que presentin dificultats per a ensenyar-los als estudiants.

Segons Flórez Márquez, la millor manera de presentar aquestes varietats als estudiants és a través d'un enfocament comunicatiu, com ara el que proposa la teoria del Natural Approach de Stephen Krashen. Segons aquesta teoria, que Flórez exposa en el seu article, en l'aprenentatge d'una llengua intervenen dos processos: l'adquisició i l'aprenentatge. L'aprenentatge és un procés conscient, mentre que l'adquisició es tracta d'un procés inconscient i natural, basat en el contacte directe amb la llengua.

L'adquisició només és efectiva quan hi ha un intercanvi comunicatiu significatiu, és a dir, "quan l'estudiant comprèn els enunciats en un context comunicatiu, aquests enunciats contenen el lèxic i les estructures gramaticals que inconscientment i progressiva seran adquirides per ell".

Krashen, segons Flórez, assegura que el coneixement adquirit és font primària de l'habilitat per a entendre i crear enunciats. D'altra banda, el coneixement gramatical, que és el coneixement sobre com funcionen les diverses estructures de la llengua, actua com a monitor o corrector abans de produir el text escrit.

La varietat que empri el professor és la que l'estudiant adquirirà i aprendrà. Això no obstant, Márquez afirma que perquè l'aprenent pugui desenvolupar una competència comunicativa que li permeti funcionar amb les diverses variants, és necessari donar-li l'oportunitat que adquireixi i aprengui les variacions que comporten dificultats.

Márquez assegura que la manera més efectiva de presentar aquestes variacions o diferències és en forma d'activitats enfocades a l'adquisició, on les variants apareguin en contextos comunicatius reals i on l'estudiant s'hagi de concentrar en el missatge que s'expressa amb aquestes, és a dir, a través d'input comunicatiu.

A més, aquest autor afegeix que l'objectiu no és mai que els estudiants aprenguin les variants per a utilitzar-les activament, perquè això seria irreal, de la mateixa manera que ho és demanar a un nadiu que faci servir estructures o paraules d'una variant que no és la seva.

Márquez també assegura que la inclusió de variants diferents de la del professor ha de ser gradual pel que fa al tipus i al nombre de variants. L'autor recomana introduir les variants a partir d'un nivell intermedi, quan els estudiants ja han adquirit la norma. Finalment, Márquez apunta que les variacions lèxiques poden introduir-se des d'un nivell principiant.

4.3 Proposta de Cassany (1993)

Tot i que es tracta d'un llibre adreçat a l'ensenyament de català per a alumnat d'entre sis i setze anys, trobem que algunes de les idees que proposa es poden aplicar a l'ensenyament de català com a L2.

Cassany assegura que l'ensenyament de llengua ha de transmetre l'actitud de respecte cap a la pròpia varietat i també cap a les diverses maneres de parlar la llengua. L'estàndard és la varietat internacional de la llengua, perquè és la que aprenen els estudiants de la segona llengua o els

parlants no-nadius. Així i tot, un dels objectius terminals d'un coneixement suficient de la llengua és el domini passiu del màxim de varietats.

Sobre la didàctica de la diversitat lingüística, Cassany la interpreta des d'un punt de vista actitudinal, és a dir, s'ha de promoure una actitud positiva, de respecte envers totes les llengües i totes les varietats. L'autor assegura que l'escola ha de facilitar, d'una banda, criteris per saber quina varietat emprar en cada situació i estratègies per a comprendre el màxim de dialectes aliens i, de l'altra, fomentar l'interès per conèixer altres llengües i altres cultures segons siguin els seus interessos o les seves experiències.

Per a aplicar aquestes directrius en l'ensenyament de català com a L2, considerarem que, com que els aprenents accedeixen a la llengua a través de la varietat estàndard, les varietats alienes serien els dialectes o varietats geogràfiques que no se li ofereixen com a model principal.

Cassany estableix que per a posar en pràctica aquesta perspectiva, s'han d'aportar a l'aula textos tan reals i tan diversos com sigui possible. A més, afegeix "l'ensenyament de la llengua no pot transmetre només un model de llengua, ni pot tenir l'excusa de preservar la llengua dels aprenents d'influències "externes" o falsament empobridores".

A continuació reproduïm algunes de les pautes que Cassany (1993: 449) proposa per a la concreció pràctica d'aquest enfocament didàctic i que considerem que són aplicables a l'ensenyament de català com a L2)

- Seleccionar els textos que l'alumne ha de llegir o escoltar, de manera que siguin representatius del màxim de varietats i de registres lingüístics.
- Proposar activitats on l'aprenent hagi d'identificar trets diferencials de varietats no-pròpies. De fet, en el cas de la llengua catalana hi ha una sèrie de trets prou regulars que fan que una tasca d'aquest tipus sigui extremadament senzilla. Ens referim,

evidentment, a la morfologia verbal de primera persona de present o dels subjuntius, l'article, alguns demostratius i al fenomen de neutralització de les vocals àtones.

- Promoure el contacte amb persones de varietats diverses (viatges, correspondència, audiovisuals, etc.).
- Parlar explícitament de certs prejudicis lingüístics a la classe. Comentar-los, buscar-ne exemples i demanar als alumnes que donin la seva opinió al respecte.
- Evitar la identificació de cap varietat amb la llengua general. Transmetre de manera implícita i explícita que tots són prou vàlids des del punt de vista lingüístic. (De vegades, per exemple, alguns materials obliden presentar el dialecte central com a tal i comparen les altres varietats amb aquesta.)

L'autor defensa que les actituds es formen a partir de la informació que es té sobre una determinada qüestió. Per tant, encara que no s'ensenyin els conceptes de sociolingüística de manera explícita, es poden promoure actituds de respecte envers la diversitat lingüística, com ara que no hi ha cap criteri científic que estableixi que una varietat més vàlida que una altra.

Cassany proposa que, per a superar el rebuig cap a altres varietats geogràfiques, s'ha d'aplicar un criteri quantitatiu, és a dir, oferir a l'estudiant més textos i intercanvis lingüístics que el posin en contacte amb les altres varietats. A més, afegeix que això és sens dubte més útil que no pas estudiar els trets morfològics i fonètics de cadascuna de les varietats. S'ha d'anar amb compte, però, de no associar determinades varietats amb determinats tipus de text, per exemple, sovint apareixen en els materials didàctics exemples de varietats perifèriques exclusivament amb textos de narrativa tradicional o poesia, per exemple.

L'autor ofereix una sèrie de punts de reflexió per tal que els professors puguin analitzar si aconsegueixen aplicar aquest plantejament a l'aula, com per exemple:

- Comparem sempre els trets distintius de les varietats geogràfiques amb la varietat central com si aquesta fos el punt i model de referència?
- Intentem que els alumnes s'adonin que la llengua de la capital és també un altre dialecte?
- Si fem servir textos dels mitjans de comunicació (premsa, ràdio, televisió), procedeixen sempre del mateix àmbit geogràfic?

5. Què s'ha fet anteriorment en aquest àmbit?

5.1 Proposta 4cats - Institut Ramon Llull

4Cats és una pàgina web creada per l'Institut Ramon Llull on s'ofereix una sèrie de vint capítols sobre les escenes del dia a dia d'un grup de joves. Els joves representen cadascun un dialecte: el valencià, el baleàric i el central. La pàgina permet filtrar els capítols per nivell, registre i dialecte, la qual cosa pot ser molt útil tant per als professors com per als aprenents de català. A més a més, també s'inclou la transcripció dels diàlegs de cada capítol.

Tot i que considerem que aquesta plataforma pot ser molt pràctica per a tractar les varietats en les classes d'ensenyament de català com a L2, creiem que hi ha aspectes que fan que no sigui del tot completa. D'una banda, el fet que és una sèrie creada expressament per a la didàctica del català fa que no es compleixi el requisit d'ensenyar les varietats a través de documents reals que ens hem proposat per al disseny del nostre recurs.

D'altra banda, no hem trobat, i desconeixem si existeix, una explotació didàctica a partir d'aquests capítols. Entenem que des de l'IRL s'ha considerat que és la tasca dels professors de llengua crear les activitats d'acord amb el nivell i les necessitats de cada grup d'estudiants. En tot cas, es tracta d'un bon punt de partida per a l'ensenyament de les varietats lingüístiques.

6. La nostra proposta

A l'hora de fer una proposta didàctica per a l'ensenyament de la varietat balear, hem tingut en compte tots els plantejaments dels diversos autors que s'han explicat en aquest treball i hem establert els següents criteris.

- Ensenyar els trets o variacions de manera teòrica, però sempre des d'un enfocament comunicatiu. És a dir, el focus sempre serà el missatge que es transmet a través de la llengua, encara que puntualment es faci referència i es desviï l'atenció en aquelles variacions més rellevants i que poden dificultar la comprensió.
- Utilitzar les TIC per a crear recursos, com ara vídeos o activitats interactives, perquè considerem que poden ser atractives i motivadores per als alumnes.
- Ensenyar les varietats perquè els estudiants les aprenguin de manera passiva. La intenció mai no serà que els aprenents emprin de manera activa la varietat, sinó que les comprenguin i reconeguin, de la mateixa manera que ho fa un parlant nadiu.
- Tractar les varietats lingüístiques des d'una perspectiva respectuosa i intentar transmetre el valor de la tolerància envers la diversitat als aprenents. A més, també promourem que els aprenents reflexionin sobre aquests aspectes per tal que puguin aplicar-los en altres contextos lingüístics (en la seva pròpia llengua, per exemple).

Això no obstant, el nostre objectiu principal ha estat sempre crear una unitat didàctica a través de documents reals i autèntics, és a dir, aquells que han estat fets per nadius i per a nadius. Amb aquesta premissa, quan pensàvem en la temàtica del recurs, ens vam proposar de trobar algun document audiovisual autèntic per a fer-lo servir com a punt de partida. Després de fer recerca, vam trobar una sèrie anomenada *Mai neva a ciutat*, produïda per la televisió autonòmica de les Illes Balears, IB3. Es tracta d'una sèrie de comèdia i drama, que compta amb quatre temporades d'uns deu capítols cadascuna i que duren uns trenta minuts.

L'ús d'una sèrie com aquesta per a l'ensenyament d'una segona llengua és adient per diverses raons. En primer lloc, perquè les sèries són una de les formes d'entreteniment més comunes i esteses entre la població actualment, sobretot des del sorgiment en aquests darrers anys de plataformes que ofereixen contingut audiovisual com ara Netflix, HBO o Filmin.

A més a més, l'ús de sèries com a mètode principal d'ensenyament presenta un avantatge evident: la implicació i la continuïtat dels estudiants en el seu aprenentatge. Si s'aconsegueix que l'alumnat se senti atret i s'interessi per la sèrie, es mantindrà la seva atenció i motivació envers les classes de llengua al llarg del curs. Al capdavant, un dels problemes principals en els cursos de llengua és l'abandonament dels estudiants per falta d'interès.

Un altre dels beneficis que té emprar contingut audiovisual autèntic per a l'ensenyament d'un idioma és l'ús de la llengua real. Normalment, els documents que es creen específicament per a la didàctica de la llengua, com per exemple les pistes d'àudio o els vídeos, resulten artificials, atès que han estat preparats amb un objectiu concret. Tant el ritme del discurs com l'entonació tendeixen a sonar poc naturals i forçats. A més, normalment tampoc no inclouen expressions col·loquials o modismes, tot i que formen part de la llengua natural que els estudiants escoltaran quan parlin amb nadius.

En canvi, en les sèries que han estat realitzades per a un públic nadiu, els personatges utilitzen les expressions i les paraules que es fan servir en la vida real, amb l'objectiu que l'audiència s'hi senti identificada i s'hi enganxi. Aquest aspecte afavoreix que, quan els estudiants visualitzin el contingut, escoltin i adquireixin la llengua autèntica.

Un altre aspecte rellevant és que totes les situacions comunicatives estan molt contextualitzades, és a dir, amb una sèrie disposem no només d'àudio, sinó també d'imatges, la qual cosa facilita la comprensió del discurs. Per tant, quan un aprenent està observant una escena, encara que no compregui el 100% del que s'hi diu, pot endevinar-ho pel context en

què aquesta té lloc i per les imatges que veu. També és cert que com que es tracta de documents relativament llargs, l'alumne té una idea del que ha passat anteriorment a la sèrie, hi ha un *background* que pot ajudar a entendre el conjunt del discurs. Si pensem en els àudios i vídeos que inclouen els llibres de text, solen ser curts, i inclouen cada cop personatges nous i situacions diferents, per tant, realment no ofereixen un bon context.

Finalment, les sèries són un mirall no només de la llengua real que es parla al carrer, sinó també de la cultura i la societat que parlen aquesta llengua. A través d'aquests documents audiovisuals, l'estudiant pot observar aspectes culturals que hi apareixen, com ara tradicions, gastronomia, música, etc. A més a més, si es compleix el requisit que la sèrie sigui realista, l'alumne pot també percebre la manera de ser o les tendències de caràcter de la societat que parla aquesta llengua, així com aspectes sociolingüístics com per exemple l'alternança de llengües, en aquest cas català-castellà.

6.3 Mai neva a ciutat

El recurs didàctic que hem dissenyat està pensat per a un grup d'estudiants, idealment d'edat semblant a la dels personatges que apareixen a la sèrie (al voltant dels trenta), per tal que s'hi puguin sentir identificats. Aquesta proposta es pot utilitzar tant en grups de procedència homogènia com en grups que compten amb estudiants de diversos països o que parlen llengües diferents, perquè les activitats s'adaptin a totes dues circumstàncies. El nivell dels estudiants hauria de ser mínim un B1, encara que algunes activitats podrien presentar-se en nivells inferiors.

La seqüència didàctica està pensada per a un context d'aula fora del territori de parla catalana, però creiem que pot ser perfectament vàlida en altres contextos. Per exemple, pot fer-se servir també per a explicar els trets principals de la varietat balear a alumnes que estudien en aquest territori.

Hem fet servir el primer capítol de la sèrie *Mai neva a ciutat*, dividit en cinc clips de vídeo que contenen trets lingüístics o culturals que ens han semblat adients. El recurs està format per cinc seqüències d'activitats, una per a cada clip de vídeo, que inclouen entre quatre i set exercicis cadascuna. Al final de les activitats, hem inclòs una fitxa d'autoavaluació, per tal que els estudiants puguin valorar si han après els continguts i apuntar aquells aspectes que vulguin recordar o que més els han agradat.

Hem intentat que en aquestes seqüències didàctiques es practiquin totes les destreses lingüístiques: comprensió lectora, comprensió auditiva, expressió oral i expressió escrita. A més a més, també hem volgut afegir continguts tant lèxics i gramaticals com socioculturals, per tal que la unitat didàctica sigui completa i tregui el màxim profit del material.

La intenció ha estat fer un recurs didàctic que serveixi per a ensenyar els trets lingüístics principals i més reconeixibles de la varietat balear. Tot i així, hem intentat que sigui un material divertit i atractiu per als estudiants. Per aquest motiu, en la unitat didàctica no només hi ha activitats orientades a l'adquisició de la varietat balear, sinó també sobre altres continguts. Seguint amb aquesta idea, el vocabulari que s'ha inclòs com a contingut combina paraules i expressions pròpies d'aquesta varietat amb paraules que pertanyen al lèxic comú.

Les seqüències didàctiques estan pensades per a fer-se una darrere l'altra, perquè corresponen a l'ordre de la sèrie i als esdeveniments que hi apareixen. Això no obstant, creiem que també és possible extreure algunes activitats per a explicar continguts concrets. Per exemple, la primera persona del singular en la varietat balear, o el lèxic dialectal.

A continuació trobareu el document amb les sis seqüències didàctiques, que inclouen les indicacions per als estudiants, per tal de mostrar com es poden presentar les activitats. El document no pretén ser exhaustiu, sinó presentar una selecció dels tipus d'activitats que es poden fer i de quina és la manera d'organitzar-les al voltant del document de referència que

constitueix cada vídeo. Els vídeos els podeu trobar en aquest enllaç:

<https://drive.google.com/drive/folders/1aUhDXCbL4ZOaMZZrBdD2mJws63a6S59Z?usp=sg>

MAI NEVA A CIUTAT

Identificar els trets
característics del
dialecte balear

Aprendre aspectes
socioculturals sobre
les Illes Balears

Practicar les quatre
destreses lingüístiques

Imatge extreta de: Filmaffinity (2017)

Les tornades mai no són fàcils

1 Llegeix aquest text sobre la sèrie *Mai neva a ciutat*.

Imatge extreta de: IMDb (2017)

Mai neva a Ciutat és una sèrie de televisió mallorquina de ficció. Està ambientada a Palma, la "Ciutat" del títol, que és com els mallorquins anomenen la seva capital. La sèrie reflexiona sobre la necessitat d'acceptar la idiosincràsia mallorquina, alhora que parla de la crisi dels 30 i retrata la inestabilitat emocional dels millennials.

La protagonista de la sèrie és na Neus, que ha perdut la seva feina a Londres i ha de tornar a Palma després de passar set anys a Anglaterra. Tornar a viure amb la seva família i retrobar-se amb els seus amics no serà fàcil...

Text adaptat de: Mai neva a ciutat, Viquipèdia (2022)

2 En parelles. Contesteu aquestes preguntes de manera oral.

Descriviu la portada de la sèrie.

Per què tornar a Mallorca no serà fàcil per na Neus?

Què és un millennial?

Com anomenen els Mallorquins la ciutat de Palma?

Alguna vegada heu pensat de marxar a viure a l'estranger?

Després de llegir la descripció, us agradaria mirar aquesta sèrie?

Accedeix a tots els clips de vídeo a través d'aquest enllaç.

3 Mira el principi del primer capítol de la sèrie i digues si aquestes afirmacions són vertaderes o falses i per què.

a) Na Neus i en Felip són germans.

.....

b) A en Felip li agrada el seu nom.

.....

c) En Felip està molt content que na Neus hagi tornat a casa.

.....

d) La mare li diu a na Neus que ha de buidar els seus somnis.

.....

e) Aquesta escena té lloc un dissabte al matí.

.....

f) Na Neus té 30 anys i en Felip 18.

.....

4 Ara, torna a mirar aquest vídeo i fixa't en quin verb utilitza na Neus per dir els noms.

Mare: Neus, es teu germà t'ha dit més d'una vegada que s'estima més que li diguem Clay, com en Cassius Clay.

Neus: Però és que Felip, com en Felipe González, li vares posar tu, eh? No és culpa meua!

Mare: És només un nom... No és tan difícil.

Neus: No, no és difícil, és ridícul. És com si jo ara desidesc que Rihanna!

A Mallorca i a Menorca es fa servir aquest verb com a equivalent de *dir-se*.

5 Aquí veuràs unes fotografies de carrers de les Illes Balears. Després d'observar-los, intenta completar la taula sobre l'article salat.

Imatges extretes de: Google Maps

L'article salat

	Masculí	Femení
Singular	es	
Plural	es	

6 Ara, torna a mirar el vídeo 1, del minut 00:19 al 00:51 i fixa't en l'article salat. Completa aquestes oracions.

Neus: Que aturis ____ música!

Mare: Has buidat ____ somnis?

Neus: Sé perfectament d'on neix ____ meva angoixa!

- Quan en Clay diu l'hora, quin article fa servir?

Clay: són ____ dotze des migdia!

Neus: de dissabte!

3

7 Ara torna a mirar del minut 0' al 0:25' i fixa't en la pronunciació de l'interrogatiu *què*.

Neus: Eh, eh!

Felip: **Què?**

Neus: Que aturis sa música! Se pot saber...?

Mare: Bon dia, vida! Has buidat es somnis?

Neus: **Què?**

Imatge extreta de: Mai neva a ciutat (2017)

Creus que es pronuncia de la mateixa manera que en la varietat de català que coneixes?

Escaneja el QR i escolta com es pronuncia aquesta paraula en les diverses variants del català.

Les *e* tòniques que en català central són obertes i en català occidental són tancades, es pronuncien amb una *e* neutra en català balear.

Un somni ben estrany

→ La mare de na Neus és psicòloga. Observa aquesta escena on un pacient li explica el que ha somiat.

Imatge extreta de: Mai neva a ciutat (2017)

1 Digues si les afirmacions següents són vertaderes o falses i per què.

a) El pacient es diu Manuele.

.....

b) El pacient somia que es pentina.

.....

c) Quan el pacient desperta se sent molt trist.

.....

d) La psicòloga diu que el somni és divertit.

.....

2 Quin adjectiu fa servir el pacient per a descriure la navalla? Quin significat té?

.....

3 La psicòloga pregunta al pacient si s'ha deixat *perilla*, patilles o bigoti. Relaciona cada concepte amb la imatge corresponent.

4 Què és el més estrany que has somiat mai? Escriu un text breu explicant el teu somni i penja'l en aquest padlet.

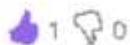
Per explicar el teu somni:

Fes servir el passat perifràstic i l'imperfet d'indicatiu:

Fa una setmana **vaig somiar** que els meus amics i jo **anàvem** de vacances al Perú...

A continuació, vota quin creus que és el somni més original o estrany. Atenció, no pots votar el teu propi somni! Vota prement el botó de m'agrada que trobaràs al padlet.

5 Aquí pots veure la transcripció del que explica el pacient. Llegeix-la i fixa't en els verbs destacats en negreta.

Totes estones **pens** que jo no en sé, d'afaitar-me amb navalla. I allò està molt esmolat, me puc tallar es coll. Però bé, no sé per quina raó no **m'atur**, continuu afaitant-me, i com que cada vegada tenc més por, **m'afait** més ràpid i més ràpid, i em dic a mi mateix: "Pasquale, et faràs mal, et faràs mal...!" Però **acab** i **deix** sa navalla... I no sé com ho he fet, però no m'he fet ni un tall, absolutament res, estic viu! Llavors, **em despert** en es meu llit i **sent** una pena tan profunda que ja no em puc adormir.

Text i imatge extrets de : Mai neva a ciutat. (2017)

a) En quina persona i temps estan conjugats aquests verbs?

.....

b) Compara com es forma la primera persona del singular en la varietat central i la varietat balear. En què es diferencien?

Jo	Central	Balear
	penso	pens

.....

c) Saps com es forma la primera persona en la varietat valenciana?

.....

Retrobaments especials

→ En aquesta part del capítol, na Neus va a sopar a casa del seu amic Lluís, al qual fa molt de temps que no veu. Vegem què passa!

1 En parelles. Contesteu aquestes preguntes de manera oral.

Imatge extreta de: Mai neva a ciutat (2017)

Què soparan aquest grup d'amics?

Des de quan són parella en Fran i en Lluís?

Què diu en Fran sobre els mallorquins?

De quina illa és en Lluís?

2 Al teu país, també hi ha prejudicis o tòpics sobre la gent d'alguna zona o regió? Fes-ne una llista.

8

3 A continuació, presenta aquests estereotips als teus companys. Pots fer servir les estructures dels quadres com a exemple.

Es diu que els mallorquins són reservats.

La gent pensa que els catalans són garrepes.

4 En grups de quatre, debateu sobre aquestes afirmacions. Hi esteu d'acord, o penseu que són falses?

Els estereotips són sempre veritaders, perquè sinó no estarien tan estesos.

Els estereotips són sempre negatius, no existeixen els estereotips positius.

Els estereotips no perjudiquen ningú, són inofensius.

5 Parlem de sinònims!

a) Torna a mirar el vídeo i cerca un sinònim de tomata.

b) Llegeix aquest text i respon a les preguntes breument,.

Tomàquet, tomàtic, tomata

I també tomaca, tomàtiga, domàtiga o pomata. En català, hi ha una desena de formes dialectals diferents per referir-se a aquest fruit vermell.

Aquesta diversitat interna no és, però, cap tret distintiu de la nostra llengua. Passa el mateix en la immensa majoria de llengües del món. Si la comparem, per exemple, amb llengües com l'alemany, l'italià, el castellà o el portuguès, el català resulta ser, lingüísticament, una llengua més unitària.

Text i imatge extrets de: Tomàquet, tomàtic, tomata (2020)

- T'ha sorprès que hi hagi tants de sinònims d' una mateixa fruita?
- En la teva llengua, hi ha alguna paraula que tingui tants de sinònims com tomàquet? Quina?

Un petit accident

 1 Ara, mira com acaba aquest sopar d'amics i fes el qüestionari.

Imatge extreta de: Mai neva a ciutat (2017)

- Per què s'enfada na Neus? Què decideix fer?

.....
.....

- Qui creus que la truca?

.....
.....

- Què passa quan llença l'ampolla?

.....
.....

- Què t'imagines que passa després?

.....
.....

Imatge extreta de: Mai neva a ciutat (2017)

2 En parelles. Què faríeu vosaltres en aquesta situació? Per què?

3 Al final del vídeo, na Neus crida "He matat n'Antònia Font!" Saps a qui es refereix?

Si no coneixes Antònia Font, escaneja aquest QR i descobreix-ho!

4 Tota la classe. Coneixeu altres grups o músics de les Illes Balears? Quin és el vostre cantant preferit en català? Feu-ne una llista col·lectiva per a compartir els vostres gustos musicals.

Llocs alegres, llocs tristos

5

Na Neus porta en Pau a l'hospital i, quan es recupera, decideixen fer un cafè junts i xerrar una estona. Mira què passa!

1 En parelles. Mireu el vídeo i contesteu les preguntes oralment.

Imatge extreta de: Mai neva a ciutat (2017)

- Creieu que en Pau Debon sap qui li ha llençat l'ampolla? Per què?
- Amb què compara na Neus viure a Londres?
- Què creieu que significa l'expressió *dic dois*?

Imatge extreta de: Mai neva a ciutat (2017)

- Al final del vídeo na Neus li diu al seu germà que el nom de Clay és ridícul perquè sembla un nom de *moix*. Què creus que és un *moix*?
- En Clay li respon que el seu nom és encara més ridícul. Per què?

2 En parelles. En Pau Debon li diu aquesta frase a na Neus. Què creieu que vol dir? Hi esteu d'acord? Per què? Podeu posar algun exemple de la vostra experiència?

"Els llocs no són tristos o alegres en si mateixos."

13

3 Llegeix aquesta notícia sobre els noms més posats als nadons de les Illes Balears i contesta les preguntes que trobaràs al final.

Marc i Martina varen ser els noms més freqüents per als nadons a les Balears durant l'any 2020, segons les dades publicades aquest dijous per l'Institut Nacional d'Estadística.

Marc es manté com el nom més popular per als nins mentre que, entre les nines, el més freqüent va ser Júlia.

En detall, 118 nins dels 4.770 nascuts a les Balears durant 2020 varen rebre el nom de Marc. El segueixen els següents més populars Leo, Hugo, Pau, Lucas, Martí, Liam, Lluc, Martín i Joan.

94 de les 4.607 nines nascudes el 2020 a les Illes Balears. El segueixen en freqüència: Emma, Lucía, Laia, Júlia, Carla, Maria, Sofia, Mia i Paula.

Text adaptat de: dBalears (2021)

- **Quin és el nom més popular per als nins? I per a les nines?**
- **Busca el verb sinònim de *dir-se* que ja has après.**
- **Pots trobar un sinònim de *nen-nena* al text?**
- **T'ha sorprès alguna cosa? Comenta-ho amb els teus companys.**
- **Quins creus que són els noms més comuns al teu país o regió?**

Una trucada inesperada

1 Mira el final d'aquest capítol. A continuació, fes aquest qüestionari tipus test.

Quan sona el telèfon, na Neus:

- a) Dorm.
- b) Mira la tele.
- c) Llegeix.

En Pau Debon truca a na Neus perquè...

- a) No li agrada la entrevista que li ha fet.
- b) No pot deixar de pensar en ella.
- c) Ha descobert que va ser ella qui li va llançar l'ampolla.

En Pau Debon té guardat el contacte de na Neus com a:

- a) Neus botella.
- b) Neus accident.
- c) Neus Londres.

En Pau Debon li ha escrit a na Neus:

- a) Una cançó.
- b) Un poema.
- c) Una carta.

2 T'ha agradat la cançó? Completa'n la lletra accedint a aquest enllaç:

Pots trobar un sinònim de la paraula *nois* a la cançó?

Saps què vol dir *recer*? Cerca'n el significat en aquest diccionari:

3 A què creus que fa referència la paraula *gregal*? Si necessites una pista, llegeix i escolta la lletra d'aquesta cançó de la cantant mallorquina Maria del Mar Bonet.

Jota marinera

Llevant, xaloc i migjorn,
llebeig, ponent i mestral,
tramuntana i gregal...
Vet aquí es vuit vents del món.

Qui s'enamora no es cansa
si viu amb l'opinió
que després d'una **maror**
sol venir una **bonança**.

Una dona marinera
sempre mira d'on ve es vent;
tant si és llevant com ponent,
es bon temps sempre l'espera.

Imatge extreta de: Maria del Mar Bonet, Viquipèdia (2022)

Maror: Mar amb onades d'entre 0,5 i 1,25 metres.

Bonança: Estat tranquil de la mar.

4 Ho has endevinat? Aquests són els noms dels vents en català. Completa el vent que hi manca.

Imatge extreta de: Rosa dels vents, Viquipèdia (2022)

- En la teva llengua, els vents també tenen un nom?

Autoavaluació

Ara sé:

Reconèixer els trets gramaticals més distintius del dialecte balear.

Reconèixer el vocabulari propi d'aquest dialecte.

Una mica més sobre la cultura i la gent de les Illes Balears i, en especial, de l'illa de Mallorca.

Aspectes que vull recordar:

.....

.....

.....

.....

Bibliografia

- dBalears. (2021, 17 juny). Marc i Martina, els noms més freqüents per als nadons a les Balears durant 2020. dBalears. <https://www.dbalears.cat/balears/balears/2021/06/17/353135/marc-martina-els-noms-mes-freqüents-per-als-nadons-les-balears-durant-2020.html>
- Google Maps. (s. d.). Carrer de sa lluna, 07100 Sóller, Illes Balears [Fotografia]. <https://goo.gl/maps/6XP27RyhB7fKy45z5>
- Google Maps. (s. d.). Carrer des tren, 07300 Inca, Illes Balears [Fotografia]. <https://goo.gl/maps/HfTVPcasjvosZ2iL6>
- Google Maps. (s. f.-b.). Carrer des Molins, 07140, Illes Balears [Fotografia]. <https://goo.gl/maps/PLQq9CgnqpsgdXND9>
- IB3 Televisió. (2017, 4 desembre). Mai neva a Ciutat T1 Ep. 1 - IB3 [Vídeo]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=Ml900FATBaQ&ab_channel=IB3TELEVISI%C3%93
- Mai neva a Ciutat (TV Series 2017–2020). (2017, 4 diciembre). IMDb. <https://www.imdb.com/title/tt7748508/>
- Mai neva a Ciutat (Serie de TV) (2017). (2017). FilmAffinity. <https://www.filmaffinity.com/es/film602079.html>
- Mai neva a Ciutat. (2022, 15 de març). Viquipèdia, l'Enciclopèdia Lliure. Data de consulta: 14:32, març 15, 2022 de [//ca.wikipedia.org/w/index.php?title=Mai_neva_a_Ciutat&oldid=29692989](https://ca.wikipedia.org/w/index.php?title=Mai_neva_a_Ciutat&oldid=29692989).
- Maria del Mar Bonet. (2022, 5 de juny). Viquipèdia, l'Enciclopèdia Lliure. Data de consulta: 09:05, juny 5, 2022 de [//ca.wikipedia.org/w/index.php?title=Maria_del_Mar_Bonet&oldid=30269481](https://ca.wikipedia.org/w/index.php?title=Maria_del_Mar_Bonet&oldid=30269481).
- Mestres, N. & Plataforma per la llengua. (2020, 3 gener). Tomàquet, Tomàtic, tomata. La Corbella, 34. https://issuu.com/plataformaperlallengua/docs/plataforma_per_la_llengua_corbella-34-web
- Rosa dels vents.png. (2020, desembre 14). Wikimedia Commons, . Retrieved 09:55, juliol 14, 2022 from https://commons.wikimedia.org/w/index.php?title=File:Rosa_dels_vents.png&oldid=518641344.

A continuació, trobareu una descripció detallada de les seqüències didàctiques i dels continguts (lèxics, fonètics, gramaticals, socioculturals i funcionals) que es presenten en cadascuna. Hem afegit, també, l'explicació de cada activitat amb algunes indicacions o consells per al professorat, per tal que sigui més fàcil dur-les a la pràctica en les classes de català com a segona llengua.

6.3.1 Seqüència d'activitats 1 - Les tornades mai no són fàcils.

Seqüència d'activitats 1				
Continguts				
LÈXICS	FONÈTICS	GRAMATICALS	SOCIOCULTURALS	FUNCIONALS
- El verb <i>nòmer</i> com a sinònim de <i>dir-se</i> .	- La <i>e</i> neutra en el dialecte balear.	- L'article salat: com es forma. - L'article salat: usos (no es fa servir amb les hores).	- Presentació de la sèrie <i>Mai neva a ciutat</i> . - <i>Ciutat</i> com a sinònim de Palma per als mallorquins.	
ACTIVITATS				
1.	En aquesta primera seqüència d'activitats, comencem amb una activitat de presentació sobre la sèrie que consisteix a llegir-ne l'argument i contestar unes preguntes de manera oral, en parella.			
2.				
3.	A continuació, proposem una activitat de comprensió auditiva. Els estudiants han de mirar i escoltar el primer clip de vídeo i decidir si les			

	afirmacions que apareixen a l'exercici són vertaderes o falses. A més, han de justificar la seva resposta de manera escrita.
4.	En l'exercici següent presentem el verb <i>nòmer</i> com a sinònim de <i>dir-se</i> a les illes de Menorca i Mallorca. Els alumnes han d'escoltar per segona vegada el clip de vídeo identificar aquest verb per a poder completar el diàleg que apareix a l'activitat.
5.	En aquest exercici, els estudiants han d'observar quatre cartells de carrers de les Illes Balears i, a continuació, completar una taula amb les formes correctes de l'article salat en femení.
6.	En aquesta activitat, els alumnes han de tornar a escoltar i mirar el clip de vídeo i completar un diàleg amb la forma correcta de l'article salat, per tal que entenguin com funciona. A més, incloem també una part de la conversa en què apareix una hora, perquè els estudiants comprenguin que en aquest cas no es fa servir l'article salat.
7.	Aquest exercici té com a objectiu que els estudiants reconeguin el so de la e neutra en català balear i que puguin percebre la diferència de pronunciació de l'interrogatiu <i>què</i> en les diverses variants. Seria convenient que els estudiants comptessin amb un nivell una mica més avançat per a distingir bé els sons.

6.3.2 Seqüència d'activitats 2 - Un somni ben estrany.

Seqüència d'activitats 2			
Continguts			
LÈXICS	GRAMATICALS	SOCIOCULTURALS	FUNCIONALS
<ul style="list-style-type: none"> - La paraula <i>esmolat</i>. - Les paraules per a descriure una barba: <i>perilla</i>, <i>patilles</i>, <i>bigoti</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> - La primera persona del singular en el dialecte balear. 		<ul style="list-style-type: none"> - Explicar un somni fent servir el passat perifràstic i l'imperfet d'indicatiu.
ACTIVITATS			
1.	La primera activitat consisteix a mirar el segon clip de vídeo i decidir si les afirmacions que hi apareixen són vertaderes o falses i justificar-ne el perquè. Aquesta activitat es pot dur a terme de manera individual o bé en parelles.		
2.	En aquesta activitat els estudiants han de tornar a mirar el vídeo i intentar descobrir l'adjectiu que el personatge fa servir per a descriure la navalla. També han d'explicar quin significat té.		
3.	En aquest cas els alumnes han de relacionar les tres paraules que la psicòloga fa servir sobre els tipus de barba amb la imatge corresponent.		
4.	Aquesta és una activitat d'expressió escrita en què cada estudiant ha		

	<p>de pensar en el somni més estrany que hagi tingut mai i explicar-lo en un text breu en un <i>padlet</i>, per tal que tota la classe pugui veure'l.</p> <p>Hem inclòs un exemple amb els temps verbals que calen per a fer l'exercici.</p> <p>Quan tots els estudiants hagin penjat el seu somni, hauran de votar quin és el més estrany o original, però sense poder votar-se a ells mateixos.</p>
5.	<p>En aquest exercici presentem un contingut gramatical: la primera persona del singular en la varietat balear. A l'exercici trobem la transcripció de la intervenció d'un dels personatges, amb els verbs en primera persona destacats en negreta. Els estudiants han de respondre en quina persona i temps estan escrits.</p> <p>Després, demanarem que comparin les formes de la varietat balear amb la varietat central, per tal que vegin quina és la diferència. Hem volgut incloure també una pregunta sobre la varietat valenciana, perquè, seguint la proposta de Cassany (1993), creiem que no s'ha de comparar sempre amb la varietat central com si fos l'únic model de referència.</p>

6.3.3 Seqüència d'activitats 3 - Retrobaments especials.

Seqüència d'activitats 3			
Continguts			
LÈXICS	GRAMATICALS	SOCIOCULTURAL S	FUNCIONALS

- Sinònims de la paraula <i>tomàquet</i> .	- La primera persona del singular en el dialecte balear, referència a la varietat central i la varietat valenciana.	- Els estereotips sobre els mallorquins. - Els esterotips, vertaders o falsos?	- Fer una presentació sobre els estereotips de diverses regions o zones d'un país.
--	---	---	--

ACTIVITATS

1.	Aquesta primera activitat de presentació consisteix a mirar el clip de vídeo i respondre una sèrie de preguntes de comprensió de manera oral, en parelles.
2.	En aquest cas, com que en el fragment de vídeo es fa referència als estereotips dels mallorquins, demanem als estudiants que facin una llista sobre els estereotips o tòpics de les diverses zones o regions del seu país.
3.	Aquest exercici és la continuació de l'anterior, atès que els alumnes hauran de fer una presentació oral davant la classe explicant els estereotips que hi ha al seu país. Hem adjuntat dos quadres de comunicació amb estructures útils per a fer la presentació com a suport.
4.	En aquesta activitat apareixen diverses afirmacions sobre els estereotips i els estudiants, en grups de quatre, han de debatre sobre si creuen que són vertaderes o falses.

5.	<p>Aquest exercici està dissenyat per a treballar amb el lèxic. En primer lloc, l'alumne ha de mirar el vídeo una altra vegada i provar de localitzar un sinònim de <i>tomàquet</i> (<i>domàtiga</i>).</p> <p>A continuació, hem afegit el fragment d'un text, extret d'una revista publicada per Plataforma per la llengua, en el qual es parla sobre els diversos noms per a referir-se al tomàquet en català.</p> <p>Finalment, hem proposat dues preguntes per a reflexionar, de manera oral: si els ha sorprès que hi hagi tantes paraules per a referir-se a un mateix fruit i si en la seva llengua hi ha alguna paraula amb tants de sinònims.</p>
-----------	--

6.3.4 Seqüència d'activitats 4- Un petit accident.

Seqüència d'activitats 4			
Continguts			
LÈXICS	GRAMATICALS	SOCIOCULTURALS	FUNCIONALS
-	-	<ul style="list-style-type: none"> - El grup musical mallorquí Antònia Font. - Creació d'una llista amb música de les Illes Balears i música en català. 	<ul style="list-style-type: none"> - Parlar sobre una situació hipotètica en condicional. - Parlar sobre gustos musicals.
ACTIVITATS			
1.	Comencem amb una activitat de comprensió audiovisual: un qüestionari sobre el que succeeix en aquest fragment de vídeo.		

	<p>L'activitat està pensada per a fer-la de manera individual, però també es pot adaptar i fer en parelles.</p> <p>L'última pregunta de l'activitat és de resposta lliure. Seria interessant que tots els estudiants compartissin la resposta amb la resta de la classe.</p>
2.	<p>En aquesta activitat en parelles els alumnes han d'explicar que farien ells si estiguessin en la situació de la protagonista.</p>
3.	<p>Ja que a l'episodi apareix el cantant d'Antònia Font, Pau Debon, i es fa referència al grup musical, hem decidit introduir-lo com a contingut sociocultural.</p> <p>En aquesta activitat, els estudiants han d'accedir a un enllaç a partir d'un codi QR. En aquest enllaç trobaran una presentació interactiva sobre el grup Antònia Font.</p> <p>La presentació ofereix la resposta a la pregunta que es planteja a l'activitat, atès que, a partir de la foto del grup amb tots els components, els estudiants poden saber que Pau Debon és a qui es refereix la protagonista.</p>
4.	<p>Aquesta és una activitat pensada per a fer en conjunt amb tota la classe. Es tracta de crear una llista col·lectiva sobre grups o artistes de les Illes Balears o bé de música en català en general.</p> <p>D'aquesta manera, no només es practica l'expressió oral, sinó que oferim als estudiants la possibilitat de conèixer més música en català.</p>

6.3.5 Seqüència d'activitats 5 - Llocs alegres, llocs tristos.

<p>Seqüència d'activitats 5</p>
--

Continguts			
LÈXICS	GRAMATICALS	SOCIOCULTURALS	FUNCIONALS
<ul style="list-style-type: none"> - L'expressió <i>dir dois</i>. - La paraula <i>moix</i>. - La paraula <i>nin /nina</i>. 	-	<ul style="list-style-type: none"> - Els noms més comuns a les Illes Balears. 	<ul style="list-style-type: none"> - Debatre sobre si els llocs poden ser tristos o alegres o si depèn del punt de vista.
ACTIVITATS			
1.	<p>La primer activitat és de presentació i consisteix a mirar el clip de vídeo corresponent a aquesta seqüència didàctica i respondre unes preguntes de comprensió.</p> <p>A més, també s'inclouen preguntes referents al lèxic que utilitzen els personatges durant aquest fragment de la sèrie.</p>		
2.	<p>En aquest exercici els alumnes han de debatre, en parelles, sobre la següent afirmació que apareix a la sèrie:</p> <p>“Els llocs no són alegres o tristos en si mateixos”</p>		
3.	<p>Aquesta activitat és una comprensió lectora. Els estudiants han de llegir un text que tracta sobre els noms més posats als nadons a les Illes Balears.</p> <p>A continuació, hem proposat unes preguntes de comprensió lectora així com una pregunta sobre quins són els noms més posats al seu país o regió.</p>		

6.3.6 Seqüència d'activitats 6 - Una trucada inesperada.

LÈXICS	GRAMATICALS	SOCIOCULTURALS	FUNCIONALS
<ul style="list-style-type: none"> - La paraula <i>al·lot</i>. - La paraula <i>recer</i>. 	-	<ul style="list-style-type: none"> - La cançó Jota Marinera de Maria del Mar Bonet. - Els noms dels vents en català. 	-
ACTIVITATS			
1.	<p>En primer lloc, trobem una activitat de comprensió del vídeo en forma de qüestionari tipus test. Després d'haver-lo visualitzat, els alumnes han de respondre'l triant entre tres opcions per a cada pregunta.</p>		
2.	<p>En aquest exercici els alumnes han d'escanejar un codi QR que els porta a una activitat interactiva que consisteix a completar la lletra d'una cançó que apareix a la sèrie, cantada per Pau Debon.</p> <p>Després, hem afegit unes preguntes sobre el lèxic que apareix a la cançó.</p>		
3.	<p>En aquest exercici, els alumnes han de trobar el significat de la paraula gregal a partir d'una cançó de Maria del Mar Bonet que parla sobre els vuit vents.</p>		
4.	<p>Aquesta activitat està pensada com a continuació de l'anterior. Hem afegit una rosa dels vents i els alumnes han de completar el verb que</p>		

	<p>hi falta (gregal). Després, hem preparat una pregunta perquè parlin sobre la seva pròpia llengua: en la teva llengua, els verbs també tenen un nom?</p>
--	--

REFERÈNCIES

Andión Herrero, Gil Burmann. (2013). Las variedades del español como parte de la competencia docente: qué debemos saber y enseñar en ELE/L2. *Centro virtual Cervantes*.

https://cvc.cervantes.es/ensenanza/biblioteca_ele/publicaciones_centros/PDF/budapest_2013/06_andion-gil.pdf

Bel, N. et al. (2012). *La llengua catalana a l'era digital*. Springer.

Bibiloni, G. (1998). Variació i estàndard. *Caplletra*, 25 tardor 1998.

Cassany, D et al. (1993). *Ensenyar llengua*. Graó.

Centro Virtual Cervantes. *Competencia sociolingüística*. Diccionario de términos clave de ELE. https://cvc.cervantes.es/ensenanza/biblioteca_ele/diccio_ele/diccionario/competenciasociolingustica.htm

Consell d'Europa. (2003). *Marc europeu comú de referència per a les llengües: Aprendre, ensenyar, avaluar*. Ministeri d'Educació, Joventut i Esports del Govern d'Andorra, departaments de Cultura i Educació de la Generalitat de Catalunya i Conselleria d'Educació i Cultura del Govern de les Illes Balears.

Departament de cultura (Ed.). (1989). *Com ensenyar català a adults. Mapes per a l'estudi de la llengua catalana*. (Vol. 6).

[DIEC2] Diccionari de la llengua catalana de l'Institut d'Estudis Catalans (2007). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. Consultat en línia.

Ferreira, V. (2014, 24 de juny). *Varietats lingüístiques y enseñanza de lenguas extranjeras. Hacia un enfoque intercultural* [Vídeo]. UNED. <https://canal.uned.es/video/5a6f4291b1111fb6708b45ff>

- Flórez, A. (2000). ¿Qué español enseñar? o ¿Cómo y cuándo «enseñar» los diversos registros o hablas del castellano? *actas del XI Congreso Internacional ASELE*.
<https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=608267>
- Institut Ramon Llull. . *4 cats : 4cats*. <https://4cats.llull.cat/4cats/index.cfm>
- Junyent, C. (2013, juliol). La reflexió sociolingüística a les aules de primària i secundària. *Didàctica de la Llengua i de la Literatura*, 60.
- Solís Obiols, Marina. «Actituds per al canvi: educar en la llengua i la societat». *Llengua i ús: revista tècnica de política lingüística*, [en línia], 2001, Núm. 21, p. 70, <https://raco.cat/index.php/LlenguaUs/article/view/128048> [Consulta: 9-07-2022].
- Tudela-Isanta, A. et al (2020). Característiques de l'alumnat de català L2 fora del domini lingüístic. *Treballs de Sociolingüística Catalana*, 30.
- Vázquez, G. (2008). ¿Qué español enseñar? Preguntas frecuentes. *Centro de Lenguas de la Universidad Libre de Berlín*.
<https://docplayer.es/17345264-Que-espanol-ensenar-preguntas-frecuentes-graciela-vazquez-centro-de-lenguas-de-la-universidad-libre-de-berlin-vazquez-zedat-fu-berlin.html>
- Veny-Mesquida, Joan R.. (1984) . Dialecte i llengua. Els marges: revista de llengua i literatura, 1984, núm. 30, p.11-28. <http://hdl.handle.net/10459.1/68308>.